

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.27 (3243) ●

● ЧАЦВЕР, 21 ЛІПЕНЯ, 2011

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Пад дахам роднага дома
Шмат уражанняў, думак і пачуццяў пакінуў сёлетні форум землякоў, а саміх удзельнікаў натхніў на новыя творчыя праекты **Стар. 2**

Повязь стагоддзяў у мурах
Каложскую царкву ў Гродне, якой амаль тысяча гадоў, чакаюць цікавыя змены **Стар. 3**

Сонечны настрой творцаў
У экспазіцыі “Беларускія мастакі ў свеце” творчасць прадставілі майстры з Расіі, Латвіі, Малдовы, Казахстана **Стар. 4**

БЛІЗКІЯ ЛЮДЗІ

Васількі Марыны Залеўскай

Бабуліна палатно, сатканае некалі ў Беларусі, пад Лідай, прывяло яе ўнучку, настаўніцу з Паўночнага Казахстана, на зямлю продкаў

Іван Ждановіч

Вы чулі пра ахоўную сілу, якую маюць некаторыя рэчы? Уся беларуская культура пранізана згадкамі пра такія вышываныя кашулі, саматканыя ручнікі, паясы... Ёсць шмат сімволікі, глыбокага сэнсу і ў гісторыі, якая споўнілася пад час нядаўняга Першага фестывалю мастацтваў беларусаў свету.

Сяргей і Марына Залеўскія выбраліся ў далёкую дарогу з казахстанскага Петрапаўлаўска. Гэта была ці не самая адметная дэлегацыя на фэсце: прыгожыя муж і жонка, якія толькі пачынаюць свой “шлях да Беларусі”. “Марына ў нас — кіраўнік дэлегацыі, яе творчае ядро, а я — намеснік па ўсіх іншых пытаннях, — усміхаецца Сяргей. — Прызнацца, не верыцца, што вось мы — у Мінску... Часам прашу Марыну: ушчыкні

мяне, то не сон?.. Мусіць, не без вышэйшай дапамогі ўсё склалася найлепшым чынам”.

Беларуская галіна роду Марыны Залеўскай па маці, альбо, як раней казалі, “па кудзелі”, і сёння жывая на Лідчыне. Маці яе, Зінаіда Канстанцінаўна, расла ў вёсцы Вялікія Канюшаны. З Масявіч, таго ж раёна Гродзеншчыны і бабуля Марыны, Марыя Міхайлаўна. Адтуль у свой час падаліся нашы землякі асвойваць цаліну. Маладзейшыя пазней забралі да сябе ў Казахстан і бабулю Марыю: ад яе ў спадчыну ўнучцы перайшлі сувоі льнянога палатна. Яго выткала дома і павезла з сабой, як часцінку Радзімы, у далёкі свет беларуская сялянка. Менавіта на ім і вышывае цяпер гладзю мастацкія творы Марына Валер’еўна, выкладчыца англійскай мовы. “Мы даведліся з

Вышыўка “Беларускі вянок” — дар Мастацкаму музею

Сяргеем пра фэст мастацтваў — і падумалі: вось добрая нагода наведаць радзіму продкаў, — вялікія блакітныя вочы Марыны выдаюць яе беларускасць. — Вырашылі зрабіць творы, прысвечаныя Беларусі. Разам наведалі беларускі культурны цэнтр у Петрапаўлаўску, знаёміліся з яго актывістамі, літаратуру гарталі, у інтэрнэце шмат чаго перагледзелі. Урэшце знайшлі патрэбныя вобразы, колеры. І прайшлі вялікі адбор на фэст”.

На стэндзе ў Мастацкім музеі — дзве вышыўкі з больш чым дзясятка прывезеных з Петрапаўлаўска. Падыходзілі на вернісажы глядачы, Марына ахвотна тлумачыла, што

прыгажосць і сілу зямлі беларускай, узвышаны лад народнай душы. І яшчэ — ідэю пра тое, што ў колавароце жыцця ўсім варта вяртацца да вытокаў. Дарэчы, гэтую працу і яшчэ аднаго вышытага бусла Залеўскія падарылі Мастацкаму музею.

Марына красавалася на свяце ў Віцебску ў вянку з саломкі — набылі яго ў “Горадзе майстроў” на ўспамін пра фэст, пра Беларусь. Там жа купілі і анёла з саломкі. А яшчэ ў чамаданых — дыплом удзельнікаў фестывалю, прыгожая ваза з гравіроўкай ад Міністэрства культуры, стосік кніг, буклетаў, брашур і кам-

раіны, Малдовы, Літвы, Расіі. Сяргей адзін шмат фота- і відэамагэрыялаў: плануе скарыстаць іх пад час прэс-канферэнцыі ў Петрапаўлаўску. Марына пахвалілася: прыкупіла ў Лідзе цудоўны беларускі лён — аснову для будучых работ. Дарэчы, згадалі, што калі тэлефанавалі па мабільніку з Вялікіх Канюшанаў, якія наведалі, у Казахстан, то маці Марыны, Зінаіда Канстанцінаўна, “амаль гаварыць не магла” з-за слёз радасці. Бо так даўно яна марыла, каб хоць дзеці ці ўнучкі змалі пакланіцца гэтай зямлі.

Зрэшты, у планах Сяргея і Марыны Залеўскіх — вярнуцца ў Беларусь “і большай дэлегацыяй”. Марына мае намер “працаваць з беларускай тэматыкай”, а Сяргей, у якога таксама ёсць родзічы ў нашай краіне, паспрабуе “раскручваць” у Казахстане, найперш сярод этнічных беларусаў, аздаравленчыя туры ў Беларусь. “Старажытныя замкі, шмат азёр, мяккі клімат, цэнтр Еўропы — не ўсе ў Казахстане ведаюць, як цудоўна тут можна адпачываць, — лічыць Сяргей. — Прыемна ўражвае якасць тавараў беларускай вытворчасці, у прыватнасці, скураны абутак, яго асартымент, даступны для нас кошт. А якасць дарог і чысціня паўсюль! Я ў Лідзе, не схлушу, толькі на другі дзень знайшоў на зямлі, ля вакзала, кінуты акурак. Такі маленькі, здавалася б, штрышок, але гэта — вялікі аргумент за тое, каб прыгледзецца да Беларусі, тым больш цяпер, калі паміж нашымі краінамі знікаюць межы.”

Марына і Сяргей Залеўскія — госці з Казахстана

палатну, якое вярнулася ў Беларусь ужо мастацкімі творамі, больш за паўсотні гадоў. Што вышываць яна пачала, памятаючы бабуліну навуку. А праз вобразы бусла, які ляціць, васільковага вянка ў небе, магутнага зубра ў кампазіцыі з дубовым лісцем і жалудамі хацела паказаць

пакт-дыскаў па беларускай тэматыцы: Залеўскія ўжо, дарэчы, вырашылі перадаць частку тых скарбаў Беларускаму культурнаму цэнтру ў Петрапаўлаўску. Павезлі госці нямала яркіх, светлых уражанняў. У іх з’явіліся новыя знаёмыя як у Мінску, так і сярод беларусаў Ук-

ПАДЗЕЯ

Плённа, сардэчна, хвалююча

Адной з асноўных падзей Першага фестывалю мастацтваў беларусаў свету стала пасяджэнне Кансультатыўнага савета па справах беларусаў замежжа

Адам Мальдзіс

Кансультатыўны савет па справах беларусаў замежжа — гэта, як вядома, грамадскі орган, пасяджэнні яго ладзяцца раз на год. У савет уваходзяць як

прадстаўнікі міністэрстваў і ведамстваў, так і кіраўнікі буйных аб’яднанняў беларусаў у памежных краінах.

На пасяджэнні міністр культуры Павел Латушка раскажа пра аспекты супрацоўніцтва з

беларускімі суполкамі. Найперш — гэта адкрыццё з дапамогай дыяспары цэнтру ці інстытутаў беларускай культуры. Першы з такіх асяродкаў створаны ў польскім Беластоку. На чарзе — Расія, Літва, Украіна і яшчэ некалькі цэнтру ў

Польшчы. Гаварыў міністр і пра сумеснае святкаванне памятных дат нашай гісторыі і культуры. Як вядома, летась быў Год Караткевіча, і падзея мела вялікі рэзананс за рубяжом. Скажам, прайшло ажно дзесяць прэзентацый чаты-

рохмоўнага выдання яго “Дзікага палявання караля Стаха”. У Кіеве, каля беларускага пасольства, ужо ўстаноўлены помнік знакамітаму пісьменніку, на ліпень-жнівень запланавана ўрачыстае адкрыццё скульптурнай выявы. → **Стар. 2**

Пад дахам роднага дома

Хутка прамільгнулі дзеі Першага фестывалю мастацтваў беларусаў свету: канцэрт, выставы, сустрэчы. Шмат уражанняў, думак і пачуццяў пакінуў сёлетні форум землякоў. А саміх удзельнікаў натхніў на новыя творчыя праекты.

Кацярына Мядзведская

Вядома ж, многія з замежных суайчыннікаў імкнуцца як мага часцей сустракацца з Радзімай. У некаторых атрымоўваецца наведаць яе зрэдку. А хтосьці, хоць і лічыць сябе беларусам, увогуле ніколі не бываў тут. Так, у канцэртмайстра Тамары Савельевай з Кішынёва, акрамя ўдзелу ў фестывалі, была яшчэ адна прычына для прыезду ў Беларусь, асабістая. Вельмі шукала артыстка ў Мінску дом, у якім жылі яе родныя. “Дзядзька казаў: шукай хату на цэнтральнай плошчы, — узгадвае Тамара Савельева, — бацькі жылі на трэцім паверсе”. Вось і ўсё — ні нумара кватэры, ні дакладнай назвы вуліцы... Канешне ж, сумнявалася: ці знойдзе? Але, падумаўшы, якой была сталіца ў сярэдзіне мінулага стагоддзя, лёгка вылічыла акрэсленае дзядзькам месца. Гэта сённяшняя плошча Леніна. Там, дарэчы, і забудова старая захавалася. “Хоць не пабачыла я той кватэры, — прызнаецца Тамара Савельева, — але ўдзельніцтвам родным паведамляла, як магла ў дзяцінстве бегаць па дворыках у самым цэнтры горада. А перад вачамі — маладыя бацька і маці, на лавачцы ля пад’езда...”

Упершыню пабывалі ў Беларусі і дзяўчаты з гурта “Крывічы” з Іркуцка. Старшыня Таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага Алег Рудакоў раскажаў, што яны ўжо даўно марылі сустрэцца з зямлёй продкаў. “Дзяўчаткі вельмі ўзрушаныя, — заўважае Алег Рудакоў. — Прыемна ж нарэшце пабачыць на свае вочы краіну, пра якую чулі з дзяцінства. Па дарозе фантазіравалі: якія

Для кожнага з удзельнікаў фестывалю Беларусь — родная зямля

вёскі і гарады ў Беларусі? Мы наладзілі некалькі экскурсій: наведалі Гродна, пабывалі ў Нясвіжы, Міры. Усе засталіся ў захапленні ад гістарычнай спадчыны народа”. А радавалі “Крывічы” гледачоў песнямі, не проста беларускімі — аўтэнтчнымі, самымі што ні ёсць сапраўднымі. Такія яшчэ ў пачатку мінулага стагоддзя спявалі ў Беларусі.

Вельмі важна нават у любімай справе бачыць сэнс, ведаць, што яна запатрабаваная. Слова з песні “Беларусь — імя святое” сталі

натхняльнымі для шматлікіх актывістаў Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Беластоку. Яго старшыня Ян Сычэўскі лічыць, што трэба ўмацоўваць кантакты з этнічнай радзімай, а сёлетняе свята, гаворыць, стала значнай падзеяй для беларусаў замежжа. “Такі форум вельмі патрэбны ўсім, хто займаецца амаатарскім рухам, мастацтвам. Гэта — магчымасць паказаць свае дасягненні”, — гаворыць ён. Менавіта ў Беларусі землякі атрымліваюць стымул для далейшай

дзеяснасці: вандроўкі ўражваюць, духоўнаўзбагачаюць. “Фестываль дае ацэнку і пацвярджэнне сэнсу дзейнасці амаатарскіх калектываў і увогуле нацыянальных суполак, — лічыць Ян Янавіч. — У гэтым і ёсць вялікая вартасць мерапрыемства, якое, мы чакаем, будзе сістэматычным”.

Сапраўды, у планах Міністэрства культуры — зрабіць фестываль традыцыйным. Па словах намесніка міністра культуры Тадэвуша Стружэцкага, трэба як мага шырэй прэзентаваць бела-

рускае мастацтва за мяжой. “На першым фестывалі прадстаўлена толькі частка творчых калектываў, якія актыўна працуюць у розных краінах свету. Фэсту ёсць куды расці”.

Сімвалічна, што стваральнікі беларускай культуры за мяжой часта сустракаюцца менавіта ў Беларусі, тут знаёмяцца, пачынаюць сябраваць. Урэшце нараджаюцца новыя сумесныя праекты. Вось і прапанову прэзідэнта фонду “Белыя Росы” з Санкт-Пецярбурга Ірыны Роговай аб правядзенні маладзёжнага форуму і далучэнні дзяцей і школьнікаў да будучых фестывалю беларусаў свету з энтузіязмам падтрымалі і Ян Сычэўскі, і прэзідэнт Згуртавання беларусаў Літвы Раман Вайніцкі. Апошні, дарэчы, шмат гадоў працуе ў беларускай школе ў Вільнюсе і заўсёды раіць сваім выпускнікам паступаць у беларускія навучальныя ўстановы. “Няма больш вялікай падзякі ад вучняў, як словы, што ў іх сэрцы дзве радзімы — Літва і Беларусь, — гаворыць Раман Вайніцкі. — Многія выпускнікі працягваюць адукацыю ў Беларусі, потым застаюцца тут жыць”.

Ірына Рогова ўпэўнена, што ў наступным фестывалі павінны ўдзельнічаць дзеці і моладзь з розных краін. “Мы абавязаны дбаць пра нашу змену”, — патлумачыла яна.

Дарэчы, на сёлетнім фэсце прысутнічаў ансамбль “Надзея” з Казахстана Лукаша Паўладара. Выразна вылучаўся ён сярод сталых гуртоў, парадвалі гледачоў звонкія галасы маладых спевакоў. Расце, рыхтуецца змена ў беларусаў свету. І таму, відаць, “твар” ужо наступнага фестывалю памаладзе.

ПАДЗЕЯ

Плённа, сардэчна, хвалююча

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Сёлета Год Максіма Багдановіча, аднатомнік з лепшымі вершамі літаратара пабачыць свет ужо на васьмі мовах. У наступным годзе — 125-я ўгодкі Янкі Купалы і Якуба Коласа. Мяркуюцца, з гэтай нагоды будзе адкрыты помнік у Варшаве. Спатрэбіцца падтрымка праекта беларусамі Польшчы.

Міністр паведаміў і пра задуму ўстанавіць помнік Уладзіміру Мулявіну ў Арэнбургу, мемарыяльную дошку Яну Чэрскаму ў Іркуцку. Для даследавання гісторыі і сучаснага стану беларускай дыяспары, дапамогі нашым цэнтрам у свеце мяркуецца неўзабаве стварыць асобнае падраздзяленне ў Інстытуце беларускай культуры, які дзейнічае пры Міністэрстве.

— Мы вельмі ўдзячныя, — сказаў Павел Латушка, — старшыні савета Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Беларусы Расіі” Валерыю Казакову за вяртанне з расійскіх музеяў і біб-

ліятэк нашых каштоўнасцей на беларускую зямлю. Гэта — і алічбаваныя ў Калусе шэсць партрэтаў са збораў Юльяна Нямцэвіча, якія раней захоўваліся ў Скоках, што на Брэстчыне, і алічбаваныя, прыдатныя для выдання рукапісныя тэксты Баркулабаўскага і Слуцкага летапісаў.

Свае думкі выказалі і іншыя ўдзельнікі пасяджэння. Валерыя Казакоў (Масква) падкрэсліў важнасць хутэйшага прыняцця закона пра беларускае замежжа, аналагі якому ёсць ва ўсіх суседніх краінах. Дарэчы, на гэтую ж тэму ў гэтай былі канструктыўныя размовы і з беларускімі парламентарыямі. Трэба, лічыць В. Казакоў, хутэй стварыць і дзяржаўную структуру (навуковы цэнтр), якая займалася б беларускім замежжам, а таксама варта прыдаць адпаведны статус адроджанаму кнігазбору Радзівілаў у Нясвіжы. Старшыня Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы Ян

Сустрэчы са спадчынай

Сычэўскі выказаў перакананне, што Каардынацыйная рада канкрэтнымі справамі ўжо даказала сваё права на існаванне. Беларусы польскага памежжа з вялікай над-

зеяй чакаюць бязвізавых паездак на этнічную радзіму. Старшыня Саюза беларусаў Латвіі Валянціна Піскунова выказвала прапановы па як мага больш шырокім інфармаванні суайчыннікаў аб падзеях у Беларусі, дзейнасці беларускай дыяспары за мяжой.

У сяброўскай размове таксама ўдзельнічалі старшыня Згуртавання беларусаў Латвіі Раман Вайніцкі, старшыня Іркуцкага таварыства беларускай культуры імя Я. Чэрскага Алег Рудакоў, старшыня Рэгіянальнай аўтаноміі Санкт-Пецярбурга Мікалай Русакевіч, стараста Беларускай абшчыны Львоўскай вобласці Сяргей Кулікоў, ганаровы консул Беларусі ў Заходняй Сібіры, вядомы грамадскі дзеяч і пісьменнік Уладзімір Шугля, намеснік міністра адукацыі Віктар Яжык і іншыя.

Гала-канцэрт калектываў мастацкай самадзейнасці беларусаў замежжа адбыўся, як вядома, у

канцэртнай зале “Віцебск”. Я ведаў і раней, што за рубяжом ёсць нямаюць добрых беларускіх ансамбляў, але іх рэпертуар мне чамусьці ўяўляўся аднастайным. Тут жа не было аніводнага паўтору! Аб’яднаныя разам усе нумары, выкананыя артыстамі з дзесяці краін, утварылі цэласны і непаўторны канцэрт. Пачынаўся ён песняй салісткі Новасібірскага цэнтра беларускай культуры Анастасіі Трубянковай: прызнацца, такога звонкага і адначасова глыбокага голасу не чуў ніколі. А кульмінацыяй быў вынас на сцэну падарункавых габеленаў для ўсіх калектываў з выявай асветніцы святой Ефрасінні Полацкай. Закончыўся ж канцэрт песняй “Люблю наш край” на словы Канстанціна Буйлы. Прычым пачалі спяваць у зале стыхійна, гэта не быў нейкі рэжысёрскі ход. І ўрэшце ўся зала стоячы натхнёна спявала любімую ў народзе песню. Падумалася: а чым не гімн беларусаў замежжа?!

Людміла Мінакова

Я шмат пра яе чула, чытала ў інтэрнэце, бачыла фотаздымкі. І ўсё марыла сустрэцца. Вось так — саманасам. І збылося.

Уладзімір Караткевіч пісаў: “Каложа ўстала перад ім... такая простая, такая дасканалая, што перахапіла дых”. Вось-вось. Менавіта перахапіла дых. А што яшчэ можна адчуць, бачачы перад сабой такі цуд?! Цуд родам з XII стагоддзя! Такі моцны, трывалы, устойлівы... і ў той жа час такі далікатны. Усяго некалькі метраў аддзяляе Барысаглебскую царкву ад абрыву. Хоць ты рукі падстаў, каб, крыў Божа, хуткі Нёман не паглынуў яе ў свае нетры...

У 1853 годзе храм ужо пацярпеў ад апоўзня, поўнасьцю страціўшы паўднёвую сцяну. Колькі гадоў таму для захавання ўнікальнага помніка культуры гарадскія ўлады пры садзейнічанні ЮНЕСКА ўмацавалі бераг. Царква нібыта аказалася ў бяспецы. Але хто ведае, колькі яна яшчэ прастаіць у такім вострым выглядзе? Драўляная сцяна, узведзеная ў XIX стагоддзі замест “з’едзенай” Нёманам, запэўніваюць спецыялісты, пачынае ўжо сыпацца...

Помнік вырашана выратаваць. Але ці не страціць царква сваю ўнікальнасць і дзівосную магію прыцягальнасці?

Галасістыя глечыкі

— Каложская царква — помнік сапраўды ўнікальны, — гаворыць кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта Генадзь Лаўрэцкі, які займаецца вывучэннем храма ўжо 25 гадоў. — Сама адметнае — выкарыстанне ў сценах паліванай кафлі і вялізных камянёў.

Кажуць, быццам камяні гэтыя ўзяты са старажытнага язычніцкага капішча, на якім была пабудавана царква. Праўда гэта ці не, цяжка сказаць. Але дастаткова толькі прыкласці далонь да ўмураваных у сцяну камянёў, каб адчуць і іх узрост, і намаленасць, і духоўную цеплыню... Дарэчы, як і ад крыжыкаў з маёлікі — аліўкава-зялёных, карычневых, вясёлкавых. Рэдка сустранеш такое ў беларускіх храмах. Ёсць у Каложы і яшчэ адна “разыначка”. Нябач-

Повязь стагоддзяў у мурах

Каложскую царкву ў Гродне, якой амаль тысяча гадоў, чакаюць цікавыя архітэктурныя змены

Ля Каложскай царквы быццам спыніўся бег часу

ная, праўда. Затое добра чутная — галаснікі.

— Гэта глечыкі, якія ўстаўляліся ў сцены знутры, — тлумачыць Генадзь Аляксандравіч. — З аднаго боку, яны ўзмацняюць акустыку ў храме. З другога — значна палігваюць канструкцыю царквы. Каложа таксама вельмі цікавы прыклад пераходнага помніка, дзе існуе дадатковая ўсходняя пара слупоў.

Сама кампазіцыя — круглыя слупы — рэдкая для праваслаўных храмаў. Яна часцей сустракаецца ў балканскіх цэрквах. Каложская ж царква адносіцца

да Гродзенскай архітэктурнай школы. Праўда, існаванне гэтай асобнай школы было пацверджана толькі ў 30-я гады XX стагоддзя. Калі ў Гродне былі знойдзены рэшткі Ніжняй царквы, падобнай па кампазіцыі да Каложы.

Вынаходнікі архітэктар?

Што і казаць, Каложская царква — унікальны аб’ект не толькі для беларускай, але і для ўсёй славянскай архітэктурнай спадчыны. Нездарма ж яе плануецца ўнесці ў Спіс сусветнай культурнай спадчыны ЮНЕСКА. Таму так важна гэты цуд

захаваць як мага надаўжэй. Толькі востры складанасць. З-за шматлікіх перабудоў царквы цяжка сказаць, якой яна была першапачаткова і як яе варта аднаўляць сёння. Колькі гадоў запар беларускія спецыялісты прапаноўвалі планы рэстаўрацыі Барысаглебскай царквы. Але ўсё ўзнікала сумненні.

Канешне, самым правільным было б аднавіць Каложу ў выглядзе XII стагоддзя. Аднак зрабіць гэта аказалася немагчымым.

— Мы не маем дакументальных пацвярджэнняў, якім дакладна быў храм. Я зрабіў спробу графічнай рэканструкцыі такой царквы, —

расказвае Генадзь Аляксандравіч. — Але толькі для таго, каб паказаць, што яна не можа быць рэалізавана. Вельмі важна раздзяляць у сабе два пачаткі — дзе ты вынаходнік, а дзе архітэктар. Нават самая дасціпная графічная прапанова, не пацверджаная дакументальнымі звесткамі, не можа прэтэндаваць на навуковую дасканаласць.

Новае са старым

Было шмат спрэчак, дыскусій, кансультацый з замежнымі калегамі. У выніку вырашылі спыніцца на праекце Генадзя Лаўрэцкага, які прадугледжвае, з аднаго боку, рэстаўрацыю аўтэнтчных сценаў, а з другога — рэканструкцыю з дабудовай купала, даху і заменай драўлянай сцяны на аналагічную той цаглянай, што захавалася.

— Мы прапанавалі правесці абсалютна навукова абгрунтаваны комплекс работ па аўтэнтчнай частцы, які ўключае і расчыстку, і ўзмацненне сценаў, — расказвае навуковы кіраўнік аб’екта. — Што тычыцца дабудаванай часткі — тут мы павінны зрабіць такое архітэктурнае дапаўненне, каб можна было і набажэнствы весці, і выявіць асаблівасці царквы як помніка XII стагоддзя.

Таму прапанавана драўляную сцяну замяніць люстраной копіяй той, якая захавалася, — з аналагічнымі ўзорамі з маёлікі і камянёў. Сцяна будзе ўзведзена з новых матэрыялаў, набліжаных да першапачатковых. Але ўсё ж такі будзе крыху адрознівацца ад аўтэнтчнай. Месца сустрэчы новага са старым плануецца таксама абазначыць. Каб ні ў кога нават не ўзнікла думкі пра нейкі падман.

— Калі б у Беларусі было хоць некалькі падобных помнікаў, то работу можна было б весці зусім па-іншаму, — разважае Генадзь Аляксандравіч. — Напрыклад, зрабіць музей са шкляной сцяной. Але калі ў нас адна такая царква, то яна ўжо ўзрастае да статусу сімвала. Мы павінны паказаць і сабе, і замежным турыстам, што наша архітэктурна пачалася не з барока і не з замкаў. Яна нашмат старэйшая і багацейшая.

У любым выпадку праект ужо зацверджаны і бласлаўлены Мітрапалітам Слуцкім і Мінскім Філарэтам. І ўжо ўлетку спецыялісты пачнуць прыступіць да работы.

На добры і доўгі ўспамін...

У Гістарычным музеі збіраецца калекцыя здымкаў, якія расказваюць пра жыццё і справы беларускай дыяспары за мяжой

Іван Ждановіч

Шмат усмешак, фарбаў, святла... На многіх фотаздымках беларусы ў прыгожых строях, пад час святаў, канцэртаў, у знакавых гістарычных месцах. Беларусы Крыма, напрыклад, святочна выглядаюць на фоне севастопальскага помніка ў гонар нашага земляка, камандзіра легендарнага брыга “Меркурый” Аляксандра Казарскага, героя Руска-турэцкай вайны. У некага нават можа скласціся памылковае ўражанне, што землякі занадта шмат гуляюць, спяваюць, танцуюць... Але ж згадаем: і ў сямейных альбомах нашых бацькоў, дзядоў раней пераважалі парадныя партрэты, перад фатаграфам усе спецыяльна

прыхарошваліся. Ды ад таго праўда фатафакта не губляе сваю сілу.

Шмат цікавых сведчанняў і былой, і сучаснай беларускай прысутнасці па ўсім свеце ёсць у замежных суполках, прыватных архівах. Безумоўна, такія дакументы — каштоўнасць для ўсяго народа. Пра гэта ішла гаворка ў Нацыянальным гістарычным музеі на адкрыцці фотавыставы пра дзейнасць беларускіх аб’яднанняў у замежных краінах. Фотаздымкі прадставілі як самі ўдзельнікі Першага фестывалю мастацтваў беларусаў свету, так і Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур. “Ваша разнастайная дзейнасць, вядома ж, фіксуецца на фотаздымках, ствараюцца нават кіна- і відэафіль-

Гэта выстава — як запрашэнне да супрацоўніцтва

мы пра справы беларускіх суполак, — гаварыў намеснік міністра культуры Тадэвуш Стружэцкі. — Будзе добра, калі пра вашы добрыя справы больш даведаюцца ў Беларусі. Прыкладам, у замежжы ёсць больш за 250 вельмі цікавых беларускіх па духу творчых калектываў. Толькі на Беласточчыне іх звыш 70. Гэты творчы рэсурс павінен больш шырока выкарыстоўвацца. Да таго ж многія беларускія мерапрыемствы, святы, творчыя конкурсы і фестывы

сталі традыцыйнымі — у Літве, Латвіі, Расіі, Эстоніі ды іншых краінах. Усе праявы беларускага руху варта занатоўваць: як для вас саміх, так і для пераемнікаў”.

Заслугоўвае ўвагі фоталетапісцаў і адукацыйная дзейнасць суполак — у замежжы працуюць школы, класы, дзе гучыць беларуская мова, паважаюць народныя традыцыі. Пры спрыянні нашых землякоў развіваюцца эканамічныя стасункі з рознымі краінамі, асоб-

нымі рэгіёнамі. Гісторыю такога супрацоўніцтва, вядома ж, таксама трэба фіксаваць.

Калі на імпрэзе выступаў вакальны гурт “Алеся” з Эстоніі, падумалася: і гэта ж важны момант у гісторыі калектыву! Зрэшты, усе імгненні з жыцця суполак не задымеш, і ў зале былі толькі фрагменты з іх фоталетапісаў. Галоўная ж мэта выставы, якая, мяркуюцца, стане ў музеі традыцыйнай, — шырока прадстаўляць жыццё беларусаў у замежжы. Найперш тых, хто карыстаецца там заслужанай павагай, працуе на станоўчы імідж Беларусі ў свеце. Дырэктар музея Сяргей Вечар нагадаў пра вялікую калекцыю фотаработ, сабраную ў запісках: з сярэдзіны XIX стагоддзя і па нашы дні. Дырэктар нагадаў, што і самыя звычайныя рэчы могуць быць каштоўнымі экспанатамі і параіў землякам “не саромецца, прывозіць экспанаты ў музей”.

Сонечны настрой творцаў

У экспазіцыі “Беларускія мастакі ў свеце” ў Нацыянальным мастацкім музеі сваю творчасць прадставілі майстры з Расіі, Латвіі, Малдовы, Казахстана

Кацярына Мядзведская

Ажно пяць сваіх палотнаў прадставіў на экспазіцыі Вячаслаў Ігнаценка з Кішынёва. Выстаўляць карціны ў галоўным музеі краіны для яго вялікі гонар. “Кожная сустрэча з Радзімай становіцца для мяне падзеяй, — прызнаецца мастак. — Вельмі хвалююся, як ацэняць маю творчасць землякі.” Вячаслаў Ігнаценка — член саюза мастакоў Малдовы. Дарэчы, ён адзіны прафесійны мастак з Беларусі ў гэтай сонечнай краіне. “Дзесьці і па маіх творах там ацэньваюць усё беларускае выяўленчае мастацтва, — лічыць ён. — Таму

заўсёды трэба быць на ўзроўні”. Мастак прымае ўдзел у многіх выставах. Некалькі ж карцін з гэтай экспазіцыі ён падарыў Нацыянальнаму мастацкаму музею. Дарэчы, у фондах Нацыянальнага мастацкага музея ўжо ёсць работы некаторых творцаў беларускага паходжання, якія сёння жывуць за мяжой. Напрыклад, палотны Барыса Заборава, які жыве ў Францыі, Вячкі Целеша з Латвіі, Лявона Тарасвіча з Польшчы. А вось карціны мастака з Латвіі Мікалая Гаўрыловіча сталі для мяне, як і для многіх наведвальнікаў выставы, сапраўдным адкрыццём. Яго творы не толькі ўражваюць яскравасцю

У мастакоў беларускага замежжа — шмат задум і творчых імпрывізацый

вобразаў і фарбаў, яны яшчэ спяваюць і рухаюцца! Увогуле гэта складаны механізм узаемадзеяння мастацтва і тэхнікі. Сам майстар называе сваю творчасць радаснай і сонечнай. Ён спадзяецца, што ў наведвальнікаў выставы пасля агляду яго работ будзе лепшым настрой. “Не толькі ж класічны жывапіс цікавіць сёння аматараў мастацтва, але і сучасны”, — упэўнены аўтар. “Прадстаўлены карціны на-

пісаны ў розных стылях, — сказаў на вернісажы дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Уладзімір Пракапоў. — Але ўсе майстры дэманструюць свой высокі мастацкі ўзровень. У кожным творы — своеасаблівае светаўспрыманне аўтара.” Сімвалічна, што пад час праекта “Беларускія мастакі ў свеце” праходзіла і выстава адной карціны народнага мастака Беларусі Уладзіміра Стэльмашонка, якая

была напісана сорок гадоў таму. На палатне — выдатныя дзеячы беларускай гісторыі і культуры: Францыск Скарына, Ефрасіння Полацкая, Кірыл Тураўскі, Сымон Будны, Пётр Мсціславец, Сямён Полацкі, Францішак Багушэвіч, Кастусь Каліноўскі... Бачыла, з якой цікавасцю ўглядаліся ў гэтую работу суайчыннікі з замежжа. Што ж, цяпер іх час раскаваць свету пра гонар і славу беларускай зямлі.

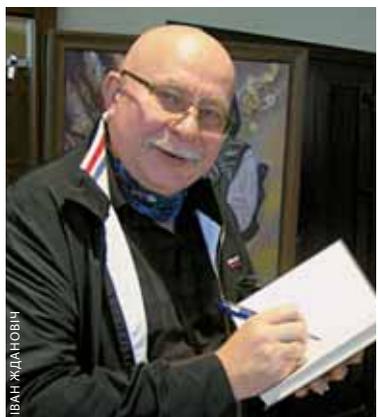
Словы з чыстай крыніцы

Наталля Супей

Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры, нібы родная хата, гасцінна сустракаў беларускіх паэтаў і пражанцаў з замежжа — удзельнікаў Першага фестывалю мастацтваў беларусаў свету

З цёплым вітальным словам да гасцей звярнулася гаспадыня музея Лідзія Макарэвіч. Пад час экскурсіі глядзелі на іх з фотаздымкаў, карцін, вокладак кніг знакамітых асветнікаў Ефрасіння Полацкая і Францыск Скарына, а таксама Сымон Будны, Васіль Цяпінскі, Уладзімір Караткевіч, Васіль Быкаў... Нехта з гасцей заўважыў, што і бела-блакітныя вітражы на ўваходзе ў будынак — гэта колеры мары, якая павінна быць у кожнага. А ўсіх, хто сабраўся ў музеі, яднае мара пра пашырэнне Беларускага Слова ў свеце. Зрэшты, гэта ўжо не проста мара, а і пастаўленая самім часам перад беларускай літаратурай задача, лічыць пісьменнік, дырэктар радыёстанцыі “Беларусь” Навум Гальпяровіч. Пра гэта ён казаў на адкрыцці невялікай, але змястоўнай выставы “Літаратура беларускага замежжа”. Намеснік міністра культуры Тадэвуш Стружэцкі падкрэсліў: сустрэча, хоць і камерная, выходзіць за межы з’явы літаратурнай, бо дапамагае аблегчыць стасункі паміж народамі на аснове беларус-

кай мовы. Цікавую аналогію правёў літаратуразнавец Адам Мальдзіс, даўні руплівец на ніве наладжвання стасункаў паміж беларусамі свету. Ён пабачыў святочны бок імпрэзы як... вяселле, пасля якога “на свет павінны з’явіцца дзве дзяўчынкі: Анталогія і Бібліятэка, яны збярдуць творы беларусаў розных краін”.

Пісьменнік Валерыя Казакоў

Беларускіх пісьменнікаў Расіі на імпрэзе прадстаўлялі паэт, Ганаровы консул Беларусі ў Цюмені, старшыня грамадскага аб’яднання “Саюз-інтэграцыя брацкіх народаў” Уладзімір Шугля, а таксама паэт і пражанца, старшыня Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Беларусы Расіі” Валерыя Казакоў. Апошні, дарэчы, прапанаваў назваць даведнік пра беларусаў свету, які рыхтуецца да выдання, “Сузор’е беларускага памежжа”. Ён жа прывёз з Расіі

добраю навіну: хутка адтуль на Беларусь вернуцца два каштоўныя помнікі айчынай гісторыі і літаратуры: “Баркулабаўскі летапіс” і “Слуцкі летапіс”. Валерыя Казакоў парадаваўся, што стала, нарэшце, явай выстава “Літаратура беларускага замежжа” і выказаў надзею, што яна будзе традыцыйнай. Напрыканцы выступлення пісьменнік прачытаў свае “чатырохрадковыя паэмы”...

З Польшчы былі паэты, члены Беларускага літаб’яднання “Бела-вежа” Міраслава Лукша і Юрый Баена. Яны чыталі свае вершы, прадстаўлялі апошнія зборнікі твораў, з годнасцю адзначалі: у іх літаб’яднання сёлета ўжо залаты юбілей. Паэт, філолаг, кіраўнік суполкі беларускай культуры “Зорка Венера” з Украіны Пётр Капчык чытаў свае творы: гумарэскі на беларускай і вершы на рускай мове. Латвію прадстаўляў паэт, член Саюза пісьменнікаў Беларусі Станіслаў Валодзька, а беларусаў Малдовы — паэтка Вера Сугак.

“Няма чысцей вадзіцы, чым з роднай крыніцы,” — такім народным выслоўем падсумаваў сказанае калегамі з замежжа дырэктар рэдакцыйна-выдавецкай установы “Літаратура і Мастацтва”, галоўны рэдактар газеты “Літаратура і мастацтва” Алесь Карлюкевіч. Ён зазначыў, што на Бацькаўшчыне заўсёды рады вітаць суайчыннікаў і выказаў спадзяванне, што такія сустрэчы стануць больш частымі.

Спектакль “Чайка” іграюць у вёсцы Хацежына, што ў Мінскім раёне

Тэатр пад адкрытым небам

Анастасія Сярова

Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі прадставіў новы праект рэжысёра Валерыя Анісенкі “Чэхаў на пленэры”, які ўключае спектаклі “Чайка” і “Дзядзька Ваня”

Што адметна, пастаноўкі праходзяць у сядзібе рэжысёра ў вёсцы Хацежына, што ў Мінскім раёне. “Я хацеў бы прыўнесці сапраўднае жыццё на тэатральную сцэну. На прыродзе тэатр лепш успрымаецца чалавекам”, — растлумачыў Валерыя Анісенка намер паставіць спектаклі ў незвычайных дэкарацыях.

Тэатральныя падмосткі тут замяніў вясковы дом, па-за сцэнай — лес, возера. Для плэнэр-

нага варыянта спектакля “Дзядзька Ваня” спецыяльна была напісана музыка. “Спектакль ажывае ў асяроддзі сапраўднай прыроды, набывае новыя рысы”, — лічыць рэжысёр. Валерыя Анісенка і яго акцёры змайстравалі сцэну і месцы для глядачоў. Самаробныя лавачкі разлічаны на 120 чалавек, але галоўны рэжысёр і гаспадар тэатральнай сядзібы ўпэўнены, што яго дом прыме ўсіх жадаючых. Акцёры паклапаціліся і пра камфорт гасцей: для іх ёсць дажджавікі і цёплыя пледы на выпадак дажджу ці холаду.

Дарэчы, сёлета спектакль “Чайка” ў пленэрным варыянце меў вялікі поспех на міжнародным тэатральным фестывалі “Мельпамена Таўры” ва Украіне.